

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

DECIZIE

DE INADMISIBILITATE

a sesizării nr. 276g/2023

privind excepția de neconstituționalitate
a articolului 183 alin. (1) din Codul penal
(*subiectul încălcării regulilor de protecție a muncii*)

CHIȘINĂU

28 martie 2024

Curtea Constituțională, judecând în componența:

dnei Liuba ȘOVA, *președinte de ședință*,
dnei Viorica PUICA,
dlui Nicolae ROȘCA,
dlui Serghei ȚURCAN,
dlui Vladimir ȚURCAN, *judecători*,
cu participarea dnei Iulia Vartic, *asistent judiciar*,

Având în vedere sesizarea înregistrată la 26 decembrie 2023,
Examinând admisibilitatea sesizării menționate,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând la 28 martie 2024, în camera de consiliu,

Pronunță următoarea decizie:

ÎN FAPT

1. La originea cauzei se află sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 183 alin. (1) din Codul penal, ridicată de dna avocat Ana Iavorschi-Baidaus, în interesele dlui Boet Jim, în dosarul 1-131/2023, pendinte la Judecătoria Edineț, sediul central.

2. Sesizarea a fost trimisă la Curtea Constituțională de dl judecător Ghenadie Bîrsan de la Judecătoria Edineț, sediul central, pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

A. Circumstanțele litigiului principal

3. Dl Boet Jim este învinuit de pretinsa încălcare a regulilor de protecție a muncii, încălcare care a provocat, din cauza imprudenței manifestate, decesul unei persoane. Fapta este incriminată de articolul 183 alin. (2) din Codul penal. Cauza sa penală se află pe rolul Judecătoriei Edineț, sediul central.

4. La 12 decembrie 2023, dna avocat Ana Iavorschi-Baidaus a ridicat excepția de neconstituționalitate a textului „cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală” din articolul 183 alin. (1) din Codul penal.

5. Printr-o încheiere din 20 decembrie 2023, dl judecător Ghenadie Bîrsan a admis ridicarea excepției de neconstituționalitate și a trimis sesizarea la Curtea Constituțională, în vederea soluționării acesteia.

B. Legislația pertinentă

6. Prevederile relevante ale Constituției sunt următoarele:

Articolul 20 Accesul liber la justiție

„(1) Orice persoană are dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate îngreuna accesul la justiție.”

Articolul 21 Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale

7. Prevederile relevante ale Codului penal, adoptat prin Legea nr. 985 din 18 aprilie 2002, sunt următoarele:

Articolul 183 Încălcarea regulilor de protecția a muncii

„(1) Încălcarea de către o persoană **cu funcție de răspundere ori de către o persoană care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală** a tehnicii securității, a igienei industriale sau a altor reguli de protecție a muncii, dacă această încălcare a provocat accidente cu oameni sau alte urmări grave,

se pedepsește cu amendă în mărime de la 550 la 850 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 100 la 200 de ore, sau cu închisoare de până la 2 ani.

(2) Aceeași acțiune care a provocat din imprudență decesul unei persoane

se pedepsește cu închisoare de la 2 la 6 ani cu privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții sau de a exercita o anumită activitate pe un termen de până la 3 ani.”

ÎN DREPT

A. Argumentele autorului excepției de neconstituționalitate

8. Autorul sesizării consideră că respectarea regulilor de protecție a muncii reprezintă atât obligația angajatorului, cât și a angajatului. Totuși, norma contestată sancționează doar persoana cu funcție de răspundere, deși, în realitate, încălcarea regulilor de protecție a muncii a fost comisă de angajat. Așadar, în opinia autorului, norma contestată este o sursă de insecuritate juridică și derogă de la principiul răspunderii personale pentru fapta comisă.

9. În fine, autorul susține că articolul 183 alin. (1) din Codul penal este contrar articolelor 1 alin. (3), 16, 20 și 21 din Constituție.

B. Aprecierea Curții

10. Examinând admisibilitatea sesizării privind excepția de neconstituționalitate, Curtea constată următoarele.

11. În conformitate cu articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, controlul constituționalității legilor, în prezenta cauză a unor prevederi din Codul penal, ține de competența Curții Constituționale.

12. Sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a fost ridicată de avocatul unei părți în proces. Astfel, Curtea constată că sesizarea este formulată de subiectul căruia i s-a conferit acest drept pe baza articolului 135 alin. (1) literele a) și g) din Constituție.

13. Obiectul excepției de neconstituționalitate îl reprezintă articolul 183 alin. (1) din Codul penal. Curtea constată că această normă a făcut anterior obiect al controlului de constituționalitate. Prin Decizia nr. 13 din 14 martie 2024, Curtea a declarat inadmisibile argumentele autorului

sesizării nr. 220g/2023, care susțineau caracterul ambiguu și imprevizibil al textelor „tehnica securității”, „igiena industrială” și „alte reguli de protecție” din articolul 183 alin. (1) din Codul penal. Așadar, această situație nu constituie un impediment pentru că în prezenta sesizare se solicită controlul constituționalității articolului 183 alin. (1) din Codul penal din perspectiva altor critici de neconstituționalitate (a se vedea §§ 8-9 *supra*; DCC nr. 117 din 28 septembrie 2023, § 16).

14. Excepția de neconstituționalitate a fost ridicată într-o cauză penală pentru încălcarea regulilor de protecție a muncii inițiată pe baza alin. (2) al articolului 183 din Codul penal. Curtea observă că alineatul (1) din acest articol incriminează varianta tip a infracțiunii de încălcare a regulilor de protecție a muncii. Totodată, alineatul (2) al aceluiași articol agravează răspunderea pentru acțiunea prevăzută de alin. (1), dacă prin aceasta s-a provocat, din imprudență, decesul unei persoane. Prin urmare, Curtea admite că instanțele de drept comun vor aplica norma contestată la examinarea cauzei.

15. Curtea notează că o altă condiție obligatorie pentru ca excepția de neconstituționalitate să poată fi examinată în fond este incidența unui drept fundamental invocat de autor. Astfel, Curtea va examina dacă problema de drept ridicată de autorul sesizării face incidente dispozițiile constituționale invocate.

16. În sesizare, autorul excepției a afirmat incidența articolelor 1 alin. (3) (*preeminența dreptului*), 16 (*egalitatea*), 20 (*accesul liber la justiție*), 21 (*prezumția nevinovăției*) din Constituție.

17. Cu privire la incidența articolelor 1 alin. (3) și 16 din Constituție, Curtea a reținut, în jurisprudența sa, că acestea nu au o aplicabilitate de sine stătătoare. Pentru a fi aplicabile, autorul excepției de neconstituționalitate trebuie să demonstreze, în mod argumentat, existența unor ingerințe în drepturi substanțiale garantate de Constituție (a se vedea HCC nr. 17 din 10 octombrie 2023, § 21).

18. Cu referire la incidența articolului 20 din Constituție, Curtea nu poate identifica, în mod rezonabil, nicio critică de neconstituționalitate. În situații similare, Curtea a respins ca inadmisibile sesizările formulate astfel, precizând că simpla trimitere la un text din Constituție, fără explicarea pretensei neconformități a prevederilor legale contestate cu acesta, nu echivalează cu un argument (a se vedea DCC nr. 50 din 2 mai 2023, § 22). Curtea a subliniat că nu-l poate substitui pe autorul excepției la invocarea argumentelor de neconstituționalitate (DCC nr. 52 din 4 mai 2023, § 27).

19. Cu referire la incidența articolului 21 din Constituție, care garantează prezumția nevinovăției, autorul critică opțiunea legislatorului național de a reglementa răspunderea penală pentru încălcarea regulilor de protecție a muncii în privința persoanei cu funcție de răspundere sau persoanei care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

20. Totodată, prezumția nevinovăției este garantată de articolul 6 § 2 din Convenție și constituie unul din elementele unui proces penal echitabil (a se vedea DCC nr. 81 din 18 iulie 2023, § 22). În jurisprudența sa, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a menționat că, privită ca o garanție

procedurală în contextul procesului penal, prezumția nevinovăției impune, *inter alia*, exigențe în privința sarcinii probei și a prezumțiilor de fapt sau de drept. Dreptul de a fi prezumat nevinovat nu este absolut, de vreme ce prezumțiile de fapt sau de drept operează în orice sistem de drept penal. Statele contractante pot, în principiu și în anumite condiții, să pedepsească o faptă, indiferent dacă rezultă din intenția criminală sau dintr-o neglijență. Deși Convenția nu privește asemenea prezumții cu indiferență, acestea nu sunt interzise, de principiu, atât timp cât statele rămân în cadrul limitelor rezonabile, având în vedere importanța situației în discuție și garantând drepturile apărării (a se vedea *Salabiaku v. Franța*, 7 octombrie 1988, § 28; *Busuttill v. Malta*, 3 iunie 2021, §§ 46-47; DCC nr. 35 din 19 aprilie 2018, § 20).

21. Potrivit jurisprudenței Curții Europene, aceste limite vor fi depășite atunci când o prezumție face imposibil pentru o persoană să se exonereze de acuzațiile împotriva sa, lipsind-o astfel de beneficiul articolului 6 § 2 din Convenție (*G.I.E.M. S.R.L. și alții v. Italia*, [MC], 28 iunie 2018, § 243).

22. De exemplu, în cauza *Busuttill v. Malta*, 3 iunie 2021, Curtea Europeană a constatat că utilizarea prezumției legale prin care directorul unei companii a fost găsit vinovat de neplata taxelor a fost rezonabilă. În acest sens, Curtea Europeană a observat că tribunalele naționale nu au aplicat regulile referitoare la sarcina probei de o manieră incompatibilă cu prezumția nevinovăției. Mai mult, având în vedere că această cauză viza neplata contribuțiilor în fondul asigurărilor sociale și de sănătate publică, care sunt plătite parțial de către companii în calitate de angajatori, rolul directorului în acest sistem are o importanță considerabilă. Prin urmare, în opinia Curții era firesc ca legea să prevadă că ultimul, care avea calitatea de director, își asumă obligația de a plăti taxele relevante, atât timp cât unele mijloace de apărare rămân la dispoziția sa (a se vedea §§ 53, 55).

23. În acest sens, Curtea notează că, pe baza competenței sale de a reglementa prin lege organică infracțiunile, prevăzută de articolul 72 alin. (3) lit. n) din Constituție, Parlamentul a atribuit o calitate specială subiectului infracțiunii de încălcare a regulilor de protecție a muncii, *i.e.* să dețină o funcție de răspundere sau să gestioneze o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală.

24. Totodată, Curtea observă că Legea securității și sănătății în muncă nr. 186 din 10 iulie 2008 pune în sarcina angajatorului obligația asigurării securității și sănătății în muncă. Articolele 9 și 10 din această Lege prevăd obligațiile generale ale angajatorului în domeniu securității și sănătății în muncă și instituie principiul responsabilității angajatorului. Mai mult, există un șir de acte normative care detaliază întinderea obligațiilor angajatorului. Unele dintre acestea au fost analizate la § 22 din Decizia nr. 13 din 14 martie 2024, care sun relevante și pentru această sesizare.

25. Mai mult, Curtea a menționat anterior, prin trimitere la jurisprudența Curții Europene, că persoanele care au o activitate profesională trebuie să dea dovadă de o prudență mai mare în cadrul activității lor și este de așteptat ca aceștia să-și asume riscurile inerente activității lor (a se vedea DCC nr. 44 din 14 mai 2018, § 31; DCC nr. 29 din 18 martie 2021, § 22).

26. Așadar, deși se poate susține că legislatorul a operat cu o prezumție legală atunci când a reglementat răspunderea penală pentru încălcarea regulilor de protecție a muncii, Curtea reține că persoana cu funcție de răspundere sau persoana care gestionează o organizație comercială, obștească sau altă organizație nestatală poate răsturna acuzațiile împotriva sa. Aceasta poate oferi explicații rezonabile și credibile care să demonstreze că nu a manifestat neglijență față de obligațiile sale și a exercitat toată diligența necesară pentru a preveni încălcarea regulilor de protecție a muncii (a se vedea *Busuttil v. Malta*, 3 iunie 2021, § 49; DCC nr. 159 din 24 noiembrie 2022, § 68).

27. Totodată, Curtea notează că nimic din norma contestată nu face inaplicabilă sarcina acuzării de a demonstra vinovăția persoanei. Persoana acuzată beneficiază de prezumția de nevinovăție atât timp cât vinovăția sa nu este stabilită „dincolo de orice îndoială rezonabilă” (a se vedea DCC nr. 50 din 19 aprilie 2022, § 29).

28. Astfel, Curtea consideră că norma contestată nu face incident, din perspectiva controlului abstract de constituționalitate, articolul 21 din Constituție.

29. Curtea subliniază că, pe baza obligațiilor pozitive care decurg din articolul 2 din Convenția Europeană, autoritățile sunt obligate să adopte un cadru legal și administrativ care să descurajeze în mod efectiv amenințările la adresa vieții umane, în contextul oricărei activități, indiferent dacă este privată sau publică. De asemenea, această obligație este aplicabilă în contextul regulilor de siguranță la locul de muncă și de siguranță industrială. În cazul unei vătămări care pune în pericol viața sau în caz de deces, această obligație impune existența unui sistem judiciar independent care să asigure aplicarea cadrului legal prin oferirea unui remediu corespunzător. Un sistem judiciar efectiv, conform articolului 2 din Convenție, poate, iar în anumite circumstanțe trebuie să recurgă la dreptul penal (a se vedea *Kosmata v. Ucraina*, 15 ianuarie 2015, §§ 49-50).

30. Prin urmare, pe baza celor menționate *supra*, Curtea constată că sesizarea privind excepția de neconstituționalitate este inadmisibilă și nu pot fi acceptată pentru examinare în fond.

Din aceste motive, pe baza articolelor 135 alin. (1) literele a) și g), 140 alin. (2) din Constituție, 26 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 61 alin. (3) și 64 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

DECIDE:

1. *Se declară inadmisibilă* sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a articolului 183 alin. (1) din Codul penal, ridicată de dna avocat Ana Iavorschi-Baidaus, în interesele dlui Boet Jim, în dosarul 1-131/2023, pendinte la Judecătoria Edineț, sediul central.

2. Prezenta decizie este definitivă, nu poate fi supusă niciunei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte de ședință

Liuba ȘOVA

Chișinău, 28 martie 2024

DCC nr. 23

Dosarul nr. 276g/2023